Interdisciplinary Studies of Complex Systems
No. 28 (2026) 77–93
© O. Rafalskyi
https://doi.org/10.31392/iscs.2026.28.077 UDC 316.48:355.01

Contemporary conflicts in the focus of interdisciplinary analysis: from military-industrial mobilization to the struggle for symbolic sovereignty

Oleh Rafalskyi[1]

Сучасні конфлікти у фокусі міждисциплінарного аналізу: від військово-промислової мобілізації до боротьби за символічний суверенітет

Олег Рафальський

Abstract. The article conceptualizes contemporary conflicts as a multidimensional object of interdisciplinary political science analysis. The relevance of the study is determined by the fact that contemporary wars and conflicts can increasingly rarely be explained within the framework of classical models of interstate confrontation, civil war, or local political violence. They emerge as complex processes of transformation of the political order, combining military power, defence-industrial mobilization, logistical capacity, digital technologies, cyber operations, informational and narrative campaigns, external intervention, local resilience, international recognition, and the struggle for symbolic sovereignty.

The purpose of the article is to reveal the transformation of the nature of contemporary conflicts in interdisciplinary and political science dimensions by defining their conceptual boundaries, main types, and key mechanisms of influence on the political order, institutional resilience, and symbolic sovereignty. To achieve this purpose, the article clarifies the concept of contemporary conflict as a category of interdisciplinary analysis; systematizes the main types of contemporary conflicts according to the criteria of actors, space, means of conduct, intensity, political objectives, and symbolic content; and substantiates an analytical model for studying contemporary conflicts as processes of transformation of the political order — from material mobilization to the struggle for legitimacy and symbolic sovereignty.

The article systematizes the main types of contemporary conflicts: interstate, civil, proxy, hybrid, cyber, informational, criminalized, one-sided violence against civilians, urbanized, resource-climatic, identity-based, and symbolic conflicts. It is argued that these types should not be regarded as mutually exclusive categories. On the contrary, they function as analytical lenses that allow the researcher to identify the actors of the conflict, the space of confrontation, the means of conduct, the level of intensity, the political objective, the symbolic content, and the indicators for measurement. Particular attention is paid to the significance of symbolic sovereignty as the right of a political community to be the author of its own history, identity, legitimacy, and future. The article demonstrates

[1] Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine; National Academy of Educational Sciences of Ukraine. https://orcid.org/0000-0002-7317-2765

that the struggle for symbolic sovereignty is not a secondary or "soft" dimension of conflict, since it is precisely through narratives that political claims, violence, and models of a future political order are legitimized or delegitimized. As a result, the article proposes an analytical model in which contemporary conflict appears as the interaction of five measurable blocks.
The article concludes that contemporary conflicts require interdisciplinary research, but with a clearly defined political science core. This core consists of the issues of power, institutions, legitimacy, sovereignty, agency, and political order. The proposed framework makes it possible to analyze contemporary conflicts not merely as events of violence, but as processes of profound transformation of the state, society, the international environment, and the symbolic foundations of a political community.

Keywords: contemporary conflicts; interdisciplinary analysis; military-industrial mobilization; hybrid war; proxy conflict; cyber conflict; political violence; narrative conflict; resilience; political order; symbolic sovereignty

Анотація. У статті здійснено концептуалізацію сучасних конфліктів як багатовимірного предмета міждисциплінарного політологічного аналізу. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасні війни та конфлікти дедалі рідше можуть бути пояснені в межах класичних моделей міждержавного зіткнення, громадянської війни або локального політичного насильства. Вони постають як складні процеси трансформації політичного порядку, у яких поєднуються військова сила, оборонно-промислова мобілізація, логістична спроможність, цифрові технології, кібероперації, інформаційно-наративні кампанії, зовнішнє втручання, локальна стійкість, міжнародне визнання та боротьба за символічний суверенітет.
Метою статті є розкриття трансформації природи сучасних конфліктів у міждисциплінарному та політологічному вимірах шляхом визначення їхніх понятєвих меж, основних типів і ключових механізмів впливу на політичний порядок, інституційну стійкість і символічний суверенітет. Для досягнення цієї мети у статті уточнено поняття сучасного конфлікту як категорії міждисциплінарного аналізу, систематизовано основні типи сучасних конфліктів за критеріями акторів, простору, засобів ведення, інтенсивності, політичної мети та символічного змісту, а також обґрунтовано аналітичну модель дослідження сучасних конфліктів як процесів трансформації політичного порядку — від матеріальної мобілізації до боротьби за легітимність і символічний суверенітет.
У статті систематизовано основні типи сучасних конфліктів: міждержавні, громадянські, проксі-, гібридні, кібер-, інформаційні, криміналізовані, одностороннє насильство проти цивільних, урбанізовані, ресурсно-кліматичні, ідентичнісні та символічні конфлікти. Обґрунтовано, що ці типи не слід розглядати як взаємовиключні категорії. Навпаки, вони функціонують як аналітичні лінзи, які дозволяють дослідникові виявити акторів конфлікту, простір протиборства, засоби ведення, рівень інтенсивності, політичну мету, символічний зміст і показники для вимірювання. Окремо розкрито значення символічного суверенітету як права політичної спільноти бути автором власної історії, ідентичності, легітимності та майбутнього. Доведено, що боротьба за символічний суверенітет не є другорядним або «м'яким» виміром конфлікту, адже саме через наративи легітимуються або делегітимуються політичні претензії, насильство й моделі майбутнього політичного порядку. У підсумку запропоновано аналітичну модель, у якій сучасний конфлікт постає як взаємодія 4 вимірюваних блоків.
Зроблено висновок, що сучасні конфлікти потребують міждисциплінарного дослідження, але з чітким політологічним ядром. Таким ядром є питання влади, інституцій, легітимності, суверенітету, суб'єктності та політичного порядку. Запропонована рамка дозволяє аналізувати сучасні конфлікти не лише як події насильства, а як процеси глибокої трансформації держави, суспільства, міжнародного середовища й символічних підстав політичної спільноти.

Ключові слова: сучасні конфлікти; міждисциплінарний аналіз; військово-промислова мобілізація; гібридна війна; проксі-конфлікт; кіберконфлікт; політичне насильство; наративний конфлікт; стійкість; політичний порядок; символічний суверенітет

Актуальність дослідження

Актуальність дослідження зумовлена докорінною трансформацією природи сучасних конфліктів, які дедалі рідше можуть бути пояснені лише через класичні моделі міждержавної війни, громадянського протистояння чи локального політичного насильства. Сучасні конфлікти розгортаються як багатовимірні процеси, у яких воєнна сила, економічні ресурси, оборонно-промислова мобілізація, цифрові технології, інформаційні операції, логістика, правові режими та боротьба за міжнародне визнання утворюють єдину аналітичну конфігурацію. Саме тому їх вивчення потребує не простого розширення предметного поля, а методологічно впорядкованого міждисциплінарного підходу з виразним політологічним ядром — аналізом влади, інституцій, суверенітету, легітимності, політичного порядку.

Особливої наукової значущості ця проблематика набуває в умовах російсько-української війни, яка стала одним із ключових емпіричних випадків для переосмислення сучасного конфлікту в західній та українській академічній думці. Вона демонструє, що велика міждержавна війна може одночасно бути гібридною, кібернетичною, інформаційною, ресурсно виснажливою, логістично залежною, економічно глобалізованою та символічно навантаженою. У цьому контексті конфлікт постає не лише як зіткнення військових потенціалів, а як боротьба за здатність політичної спільноти зберегти суб'єктність, інституційну неперервність, міжнародну легітимність і право самостійно визначати власне минуле, теперішнє та майбутнє.

Водночас наявні дослідження сучасних конфліктів часто залишаються фрагментованими: військові студії зосереджуються на технологіях, логістиці й операційній ефективності; міжнародні відносини — на проксі-війнах, союзах і стратегічному суперництві; економічні підходи — на інвестиціях, виробництві й ринках; соціологічні та психологічні — на травмі, довірі й згуртованості. Актуальність цієї статті полягає саме в спробі систематизувати ці різні оптики в межах єдиної аналітичної моделі, де сучасний конфлікт розглядається як процес трансформації політичного порядку — від матеріальної здатності вести війну до боротьби за символічний суверенітет.

Огляд останніх публікацій

Конфлікти традиційно викликають інтерес представників різних дисциплін і галузей, відтак у визначеннях і типологіях маємо різночитання. З позицій соціально-поведінкових наук, зокрема політології та психології війна аналізується не лише на рівні «держава - держава» чи «уряд - повстанці», а через локальну логіку насильства, контролю, страху, співпраці, покарання. Економічна оптика прямо розглядає сучасну війну як приклад протистояння економік та аналізує його вплив на інвестиційні рішення й ризики для акторів у воєнній державі [10]. З позицій теорії міжнародних відносин, сучасні автори розкривають закономірності проксі-війни, особливості державного спонсорства громадянських війн: як стратегічні інтереси спонукають держави впливати на динаміку війни для отримання

бажаних вигод, для можливостей, що відповідають їхнім економічним інтересам, або для протидії транснаціональним загрозам з боку насильницьких суб'єктів, яких підтримує інша держава. Результати таких досліджень на прикладі Афганістану, Сирії та Ємена пояснюють, як початкові рішення щодо державного спонсорства можуть бути пов'язані з ескалацією конфлікту з часом [17].

У центр міждисциплінарних досліджень часто потрапляє поняття «гібридний конфлікт», суть якого у поєднанні регулярної сили, нерегулярних акторів, кібератак, дезінформації, економічного тиску, дипломатичного шантажу, енергетичних важелів і правових маніпуляцій. Втім найчастіше сучасні автори вживають поняття у контексті дезінформації як частини гібридної війни [13]. Точнішим у цьому зв'язку видається проблема інформаційно-наративних конфліктів як боротьби за реальність, ціль яких, найчастіше, — зруйнувати довіру до будь-якої правди. Це конфлікти, у яких центральним ресурсом стає інтерпретація подій: хто агресор, хто жертва, що є «визволенням» / «геноцидом» / «миром» тощо. Сучасні джерела додають достатньо аргументів для розуміння того, як цифрові середовища, дипломатія, вплив і наративи стають частиною міжнародної конфліктності [3].

У контексті сучасних конфліктів і воєн дослідники розвивають розуміння історизації суверенітету, зокрема розмірковують над 1) різними ступенями визнання, пов'язаними зі зовнішнім суверенітетом, це зокрема широке, але не загальне визнання (наприклад, Косово); 2) різними типами визнання, такими як визнання права державності (наприклад, Палестина); 3) а також над змінами у визнанні з часом, наприклад, у тих країнах, де спостерігаються значні коливання у визнанні (наприклад, Тайвань, Сахарська Арабська Демократична Республіка) [7]. Визнання для просування свого суверенітету постає важливим виміром аналізу сучасних протистоянь.

Феномен війни для науковців все більше розкривається через досвід російсько-українського протистояння; західна академічна спільнота переосмислює концептуальний зміст і загрози міждержавного конфлікту, зокрема і для країн НАТО, вирізняє як матеріальні, так і символічні його виміри, аналізуючи наш досвід: «Російсько-українська війна дасть аналітикам різні уроки (...) Якщо стримування не спрацює, ефективна оборона залежатиме від того, чи не програє вона першу битву. Якби Україна програла битви під Гостомелем та Ірпенем у лютому 2022 року, російсько-українська війна, ймовірно, мала б інший результат (...) Хоча Росія має лише одну централізовану систему забезпечення та логістики, а НАТО має 32, екосистема Альянсу може бути набагато гнучкішою та ефективнішою, якщо стандартизація та оперативна сумісність будуть розвиватися далі» [16].

Важливо, що авторитетні видання сьогодні публікують і все більше праць українських дослідників проблематики конфліктів, а ті відтак акцентують на дійсно актуальних викликах академічного осмислення сучасної війни. Наприклад, наголошують на необхідності критичних підходів до вивчення систем і суспільств, що постраждали від конфліктів; це запит «емпірично обґрунтованого підходу до виробництва знань. Наразі дослідження суспільств, постраждалих від війни, переживають зсув у бік

локалізації з вимогою більшої кількості "голосів" з місцевими знаннями та досвідом» [14]. Загалом аналіз публікацій свідчить про наявність ґрунтовних напрацювань в обраному предметному полі дослідження, але також і про нестачу систематизованого погляду на сучасні конфлікти як простір міждисциплінарних означень і класифікацій.

Мета дослідження — розкрити трансформацію природи сучасних конфліктів у міждисциплінарному та політологічному вимірах, визначивши їх поняттєві межі, основні типи та ключові механізми впливу на політичний порядок, інституційну стійкість і символічний суверенітет. **Завдання дослідження:** уточнити поняття сучасного конфлікту як категорії міждисциплінарного аналізу, увиразнити нові політологічні напрями досліджень цієї категорії; виокремити та систематизувати основні типи сучасних конфліктів за критеріями акторів, простору, засобів ведення, інтенсивності, політичної мети, символічного змісту; обґрунтувати аналітичну модель дослідження сучасних конфліктів як процесів трансформації політичного порядку: від матеріальної мобілізації до боротьби за легітимність і символічний суверенітет

Методи дослідження

Міждисциплінарний аналіз у нашому дослідженні запропонований не як безсистемний «мікс» підходів і теорій про актуальні війни, а як концептуально-емпірична рамка — тобто сучасний конфлікт трактується як багатовимірний процес трансформації політичного порядку — від матеріальної спроможності вести війну до права визначати сенси минулого, сьогодення, майбутнього.

Міждисциплінарний аналіз сучасних конфліктів не варто розуміти як просте додавання політології, соціології, економіки, міжнародних відносин, військових студій і вчень про ідентичність. Його варто операціоналізувати як інтеграцію змінних різної природи в одну пояснювальну модель. Дискусійність полягає в небезпеці методологічної еклектики: якщо все назвати міждисциплінарним, дослідження втратить ядро. Оптимальний варіант — зберегти політологічне ядро: влада, інституції, легітимність, суверенітет, суб'єктність, а з інших дисциплін опрацьовувати операційні змінні. Наприклад: з економіки — оборонні витрати й виробничі потужності; з військових студій — логістика, інтенсивність бойових дій, технологічна адаптація; зі соціології — довіра, згуртованість, травма; з GIS-аналізу — просторовий розподіл насильства тощо. Сучасні автори пропонують моделювати трансформацію типів збройних конфліктів через поєднання просторово-часової динаміки, характеристик конфлікту та різних драйверів; саме така логіка дозволяє не втратити емпіричність у великій концептуальній темі [5].

Структурний і системний підходи, методи класифікації, політичного аналізу та синтезу, критичний огляд сучасних авторитетних джерел дозволяють зрозуміти природу та трансформації сучасних протистоянь, їх типи та напрями подальших змін.

Результати дослідження

У межах першого завдання нашого дослідження акцентуємо, що сучасний конфлікт не зводиться лише до класичної війни або збройного протистояння, а охоплює взаємодію військових, політичних, економічних, технологічних, інформаційних, інституційних і символічних вимірів. Важливо також розмежувати поняття «конфлікт», «збройний конфлікт», «політичне насильство», «гібридна війна», «проксі-війна» та «боротьба за символічний суверенітет».

«Сучасний конфлікт» доцільно операціоналізувати не як будь-яку соціальну суперечність, а як організовану форму політичного протиборства, у якій насильство або загроза насильства поєднується з боротьбою за владу, територію, легітимність, ресурси, ідентичність, міжнародне визнання. Дискусійність поняття полягає в тому, що «conflict», «armed conflict», «war», «political violence» і «war-affected society» у західних джерелах часто використовуються як взаємозамінні, хоча вони задають різні одиниці аналізу: подію насильства, тривалу війну, суспільство під впливом війни або політичний режим насильства. Для нашого фокусу оптимально розглянути сучасний конфлікт як ширшу категорію, ніж «війна», але вужчу, ніж «соціальна напруга»: це конфлікт, який має політичну ставку і змінює інституційний порядок. Емпірично його можна вимірювати через кількість подій насильства, тип акторів, територіальну протяжність, тривалість, кількість жертв, інтенсивність атак на цивільних і наявність зовнішнього втручання. Вчені показують, що сама назва конфлікту — «громадянська війна», «етнічний конфлікт», «імперська агресія», «гібридна війна» — впливає на дослідницький дизайн, політичні рекомендації та публічне сприйняття, тому термінологічна точність тут є не стилістичною, а методологічною вимогою [14]. Важливо підкреслити, що конфлікт — явище динамічне і соціальне, проте дослідження часто не враховують цю еволюційну природу, суспільне значення та глобальну тенденцію поляризації, ігнорують моделювання динамічних трансформацій сучасних воєн, різні їх типи та закономірності спалахів, стабілізації, ескалації, деескалації.

У цьому зв'язку і концепт *«військово-промислова мобілізація»* слід визначити не лише як збільшення виробництва зброї, а як політико-економічну перебудову держави, ринку, бюджетів, технологічних ланцюгів і міжнародних коаліцій під потреби тривалої війни. Дискусія тут проходить між вузьким оборонно-промисловим підходом (заводи, контракти, боєприпаси тощо) і ширшим підходом політології та політичної економії, де оборонна промисловість стає індикатором стратегічної автономії, промислової політики й здатності держави до мобілізації. Для глибшого дослідження оптимально операціоналізувати це поняття через конкретні показники, наприклад: частка оборонних витрат у ВВП, динаміка оборонного виробництва, частка внутрішніх закупівель, залежність від зовнішніх постачальників, швидкість переходу від інновації до фронтового застосування. Сьогодні чимало західних дослідників зосередженні довкола актуальності цієї теми для Європи, що дозволяє оперувати конкретними кількісними даними, зокрема: після 2022 року ЄС запустив п'ять флагманських інструментів нарощування оборонного виробництва й спільних закупівель, а потенцій-

ний фінансовий масштаб цих ініціатив сягнув понад 802 млрд євро [4]. Це дає кількісний аргумент, що військово-промислова мобілізація стала не периферійною, а системною ознакою сучасної європейської безпеки.

«Матеріальну спроможність конфлікту» треба відрізняти від абстрактної «військової сили»: в сучасній війні вирішальними стають не лише танки, ракети чи чисельність армії, а й логістика, ремонт, запаси, транспортні коридори, енергетика, медична евакуація та здатність підтримувати темп бойових дій. Західні аналітики прямо доводять, що війна Росії проти України повернула логістику в центр аналізу воєнної ефективності, а не залишила її «технічним тиловим питанням» [16]. Дискусійність поняття полягає в тому, що політична наука часто вимірює силу/могутність через оборонні бюджети або чисельність військ, але російсько-українська війна показала: реальна спроможність залежить від забезпечення можливостей того, чи може держава розгорнути, підтримувати, переміщувати й відновлювати сили. Для міждисциплінарних досліджень цей блок можна операціоналізувати через конкретніші індикатори: час доставки озброєння, пропускна здатність логістичних маршрутів, залежність від залізниці / портів / повітряних коридорів, ремонтні цикли, частота дефіциту боєприпасів, відстань від виробництва до поля бойових дій.

Окрім матеріального ще одним вагомим виміром розуміння сутності сучасного конфлікту є його «мультидоменність», тобто як одночасне ведення протиборства в кількох взаємопов'язаних просторах: сухопутному, повітряному, морському, кібернетичному, космічному, інформаційному, економічному, дипломатичному. Дискусійність тут у тому, що поняття "multi-domain operations" часто є радше військово-доктринальним, ніж академічним: воно може перетворитися на тенденційне, якщо не аналізувати, які саме домени активні та як вони взаємодіють. Для нашого фокусу аналізу оптимально визначати мультидоменність як ефект взаємного підсилення: наприклад, кібероперація проти енергетики підсилює ракетні удари; інформаційна кампанія підсилює дипломатичний тиск; економічні санкції змінюють оборонно-промислову мобілізацію. Операційні індикатори: кількість доменів, залучених у конкретній фазі конфлікту; синхронність дій; наявність міждоменного ефекту; вплив на політичні рішення. Дослідники аналізують мультидоменні операції для оборони малих європейських держав як відповідь не тільки великих армій, а й держав із обмеженими ресурсами на невизначеність сучасного середовища [11]. У центрі уваги західного світу різні домени війни, розвиток нішевих, часто несумісних, на перший погляд, можливостей: міжвідомча співпраця, цивільно-військова координація та її узгодження з рамками НАТО та ЄС, організаційна поведінка, інституційна культура, динаміка лідерства, колективна оборона і стійкість у віртуальному вимірах тощо.

Водночас така мультидоменність не повинна «розмивати» аналітичного фокусу, не варто применшувати значимості кожного з вимірів сучасної війни. Наприклад, «цифрова участь у конфлікті» має бути відокремлена від ширшого поняття «кібервійна»: цифрова участь охоплює не лише атаки на мережі, а й OSINT, краудсорсинг, волонтерські IT-армії, документування злочинів, цифрову дипломатію, мобілізацію донатів, картографування руйнувань і виробництво доказів. Дискусійність полягає у статусі акто-

рів: чи є цивільний хакер учасником війни, чи залишається цивільним; чи є OSINT-спільнота інструментом демократичного контролю, чи частиною воєнної інфраструктури; чи посилює цифрова децентралізація державу, чи розмиває її монополію. Для сучасного міждисциплінарного дослідження оптимально операціоналізувати цифрову участь через три виміри: інфраструктурний (цифрові платформи й сервіси); акторний (державні, приватні, волонтерські, хактивістські мережі); символічний (цифрове підтвердження суб'єктності, правди й демократичного образу держави).

Поняття війни та конфліктів невід'ємно пов'язанні зі *«сувереніте-том»,* і цю категорію також варто було б осмислювати у щонайменше трьох вимірах: юридичний, фактичний і символічний. Юридичний суверенітет — це міжнародно-правовий статус; фактичний — контроль території, кордонів, інституцій і примусу; символічний — визнане право політичної спільноти самій називати себе, свою історію, свою територію, своїх героїв, свої жертви й власне майбутнє. Дискусійність полягає в тому, що класична теорія часто мислить суверенітет як формальну властивість держави, водночас сучасні конфлікти показують його нестабільність: держава може бути юридично визнаною, але фактично атакованою; або фактично контрольованою, але символічно делегітимованою в чужому наративі. Тож деякі сучасні автори пропонують розуміти суверенітет динамічно, через ступені й типи визнання [7]; інші ж аргументовано показують, що міжнародний авторитет має не лише формальний, а й досвідний / символічний виміри [6]. Варто операціоналізувати символічний суверенітет через індикатори: міжнародне визнання суб'єктності, контроль над національним історичним наративом, деколонізаційні політики, освітні програми, дипломатичні меседжі, спростування імперських історичних претензій тощо.

Опорний концепт *«боротьби за символічний суверенітет»* пропонуємо визначати як конфлікт за право політичної спільноти бути автором власної історії, ідентичності й легітимності. Дискусійність полягає в тому, що це поняття може здатися «м'яким» порівняно з військово-промисловою мобілізацією, але в сучасних війнах символічний вимір не є умовним «додатком» до матеріального: він легітимує агресію, мобілізує суспільства, формує міжнародну підтримку, визначає рамки правосуддя й відновлення. Операціоналізуємо боротьбу за символічний суверенітет через групи індикаторів: *наративні* (хто визначає причини війни, які минулі події стають доказами права на майбутнє); *інституційні* (закони, музеї, освітні політики, перейменування); *міжнародн*і (чи визнають інші актори колоніальний / імперський вимір конфлікту).

Отже, сучасна узагальнена модель для міждисциплінарного дослідження конфлікту може характеризувати його як політично організований, багатодоменний і тривалий процес протиборства, у якому матеріальна здатність вести війну, технологічна адаптація, локальна стійкість, людський розвиток, інформаційна боротьба та символічний суверенітет взаємно визначають трансформацію політичного порядку.

Таблиця 1. Сучасний конфлікт як структура 4 вимірюваних блоків

Аналітичні блоки	**Ключові показники для вимірювання**
Мультидоменність та інтенсивність конфлікту	події насильства, жертви, тривалість, географія, кількість доменів війни, синхронність дій, міждоменні ефекти
Військово-промислова мобілізація	оборонні витрати, виробництво, закупівлі, залежність від імпорту, логістика
Локальна стійкість і людський розвиток	інституційна неперервність, бюджет, послуги, згуртованість освіта, здоров'я, доходи, міграція, продовольча безпека
Символічний суверенітет	наративи, ідентичність, деколонізація, міжнародне визнання суб'єктності

У запропонованій операційній формулі (див. Табл. 1) найважливіше, що символічний суверенітет не заміщує матеріальної війни, а доповнює цю аналітичну оптику. Сучасний конфлікт потребує кількісних і якісних замірів: він починається не лише з мобілізації ресурсів, а й із боротьби за право називати реальність; і завершується не лише припиненням вогню, а відновленням здатності політичної спільноти самій визначати свою історію, легітимність, майбутнє.

Переходячи до другого завдання про *типологізацію сучасних протистоянь*, важливо підкреслити, що сьогодні конфлікти рідко розгортаються у «чистому» вигляді: вони здебільшого є комбінованими та поєднують матеріальні, технологічні, інституційні та символічні виміри. У сучасних дослідженнях у фокусі вчених аналіз міждержавних, внутрішньодержавних, проксі-, гібридних, кібер-, інформаційно-наративних, ресурсно-кліматичних, урбанізованих, ідентичнісних, пам'яттєвих і багатьох інших різновидів конфліктів. Навіть серед основних типів сучасних конфліктів, вони часто накладаються один на одного: наприклад, російсько-українська війна є одночасно міждержавною, імперською, гібридною, інформаційною, кібернетичною, урбанізованою та екологічно руйнівною. Тому сучасні визначення та типології пропонуються здебільшого як аналітичні лінзи, як простір міждисциплінарного діалогу та міжсекторальної взаємодії, яка однак не передбачає універсальних алгоритмів прийняття рішень. Нижче детальніше розглянемо окремі типи конфліктів.

Міждержавні війни, у центрі яких держава проти держави, є класичним типом конфлікту, який багато науковців вважали майже «застарілим» після Холодної війни. Проте повномасштабна агресія Росії проти України показала: велика міждержавна війна повернулася в центр світової політики, її особливість — участь регулярних армій, боротьба за територію, суверенітет, міжнародне визнання, контроль кордонів, військово-промислова мобілізація та союзи. У літературі з 2022 року цей феномен розглядається як конфлікт, що змінює саму природу міждержавної війни, бо поєднує фронтові бої, далекобійні удари, дрони, кібероперації, санкції, негативні економічні ефекти й глобальну дипломатичну боротьбу. Однак відносно новим висновком багатьох сучасних дослідників є також розуміння різних моделей поведінки великих суб'єктів політики у таких війнах,

наприклад, попри воєнні дії все більше сучасних компаній виявляють готовність продовжувати інвестувати в економіки воюючих країн, що зумовлено поєднанням як прагнення до прибутку, так і альтруїстичних мотивів [10]. Тобто сучасні повномасштабні війни потребують уважнішого економічного аналізу, особливо у їх ретроспективі.

Внутрішні *громадянські війни* як боротьба за владу всередині держави аналізуються за типовою схемою: уряд проти повстанців, режим проти опозиційних збройних груп, армія проти фрагментованих політичних чи етнорегіональних акторів. Особливість сучасних громадянських війн (Сирія, Судан, М'янма) у тому, що вони рідко залишаються «внутрішніми»: у них швидко входять зовнішні спонсори, найманці, приватні військові структури, сусідні держави, діаспори, гуманітарні організації, медіа, міжнародні суди. Тому громадянська війна сьогодні є не лише внутрішньою боротьбою за владу, а часто вузлом регіонального та глобального втручання — ще однією важливою оптикою для міждисциплінарного аналізу.

Проксі-конфлікт досліджується як типова ситуація, коли зовнішні держави не завжди воюють напряму, але підтримують «своїх» акторів: фінансами, зброєю, розвідданими, політичним прикриттям, інструкторами, найманцями, дипломатичним захистом (Сирія, Ємен, Лівія, Афганістан). Особливість проксі-війни — розмита відповідальність: формально воює місцева група, але стратегічні інтереси часто задаються зовнішніми патронами. Проксі-війна показує, що суб'єктність у конфлікті може бути розподіленою: місцеві актори не є просто маріонетками, але й не повністю автономні.

Поняття «*гібридні конфлікти*» впевнено завойовує увагу багатьох дослідників, у ньому поєднують військові, інформаційні, економічні, політичні виміри війни. Часто про гібридність пишуть, коли необхідно розкрити динаміку конфлікту — від змішаних методів до ескалації, коли така гібридність не зникає, а стає частиною великої конвенційної війни. Особливість гібридного конфлікту є те, що ворожа сторона атакує не лише територію, а й довіру, інституції, ідентичність, здатність суспільства розрізняти реальність і маніпуляцію.

Атака на інфраструктуру, дані й управління часто осмислюється і через виокремлення як самостійного типу *кіберконфлікту*. При цьому йдеться не про окремий «віртуальний» фронт, а про частину загальної стратегії тиску. Особливість кіберконфлікту — він може бути нижче порогу формальної війни, але мати дуже реальні наслідки: параліч послуг, паніка, витік даних, порушення роботи критичної інфраструктури. У цьому контексті міждисциплінарний аналіз доповнює політико-правова логіка: наприклад, аналіз правового статусу хакерських груп у російсько-українському кіберконфлікті показує, як війна змінює межі між цивільними, комбатантами та «цифровими учасниками» бойових дій [2]. Сучасні кібероперації часто супроводжують фізичну війну. Це конфлікти, у яких важливим полем бою стають мережі, державні реєстри, енергетика, банки, зв'язок, військові системи, медіа, персональні дані.

Не всі сучасні конфлікти мають класичну політичну програму. У Латинській Америці, частині Африки й окремих прикордонних регіонах насильство часто здійснюють кримінальні угруповання, картелі, банди, нелегальні збройні мережі. Вони можуть не прагнути захопити столицю, але фактично контролюють території, ринки, вибори, поліцію, міграційні

маршрути, видобуток ресурсів. Цей тип у сучасній літературі означують як *недержавні та/або криміналізовані конфлікти.* Особливість такого конфлікту — межа між політичним і кримінальним насильством розмивається. Це політологічна проблема дослідження, оскільки йдеться про альтернативні режими влади. Водночас це і міждисциплінарна проблематика, сучасні автори доводять, що: організовані кримінальні групи стали особливо впливовими в категоріях недержавного насильства; кількість смертей внаслідок недержавних конфліктів у 2020-х рр. залишається на історично високому рівні; організовані злочинні групи переважно підживлюють цю ескалацію; вони зазвичай не мають політичних цілей і, в першу чергу, мотивовані економічною вигодою; конфлікти між такими групами, як правило, загострюються навколо маршрутів контрабанди наркотиків у міських районах, змінами в альянсах та динамікою лідерства серед учасників [15].

У сучасній політичній лексиці поряд з окресленою вище категорією вживають також поняття «*одностороннє насильство проти цивільних*». Це не «бойові дії» у вузькому сенсі, а цілеспрямоване або систематичне насильство проти цивільного населення: масові вбивства, депортації, терор, етнічні чистки, сексуальне насильство, атаки на гуманітарні коридори, примусове переміщення. Специфіка цього типу — цивільні стають об'єктом стратегії. Такі практики часто спрямовані на зміну демографії, лояльності, ідентичності, електорального складу або майбутньої електоральної карти.

Урбанізовані конфлікти або війна в містах — ще один тип конфліктів, про який пишуть дослідники. Автори наголошують, що близько 50 млн людей у світі зазнають впливу урбанізованої війни, а її наслідки включають не лише загибель і руйнування, а й довготривалу екологічну та інфраструктурну шкоду [8]. Особливість урбанізованого конфлікту — місто стає не просто «місцем бою», а системою, де кожна складова — ресурс війни: вода, електрика, лікарні, дороги, укриття, школи, житло, цифрова інфраструктура, пам'ятники, адміністрація. Руйнування міста означає не тільки фізичну шкоду, а й руйнування суспільно-політичного порядку повсякденності. Це тип конфлікту, де безпека, урбаністика, місцеве врядування, гуманітарне право, простори ідентичностей взаємно накладаються та потребують міждисциплінарного наукового пошуку рішень. Кліматичні й ресурсні фактори можуть підсилювати конфліктність там, де вже є слабкі інституції, нерівність, маргіналізація та конкуренція за виживання.

Зрештою не лише ресурсні аспекти визначають розуміння сучасних типів конфліктів. В останній групі розглянемо ті типи протистоянь, в основі яких нематеріальні чинники. *Етнополітичні, релігійні, ідентичнісні конфлікти* для наукової літератури не нові поняття: йдеться про конфлікти, де мобілізація відбувається навколо ідентичності (культурної, ціннісної, мовної, регіональної, племінної, історичної тощо). Водночас у цій темі варто уникати методологічних спрощень і пасток. Політичні еліти, інституційна дискримінація, нерівність доступу до ресурсів, безпекові дилеми можуть політизувати ідентичність і зробити її лінією насильства (М'янма, Ефіопія, Балкани в 1990-х, Нагірний Карабах). Дослідження останніх десяти років переконливо доводять, що таке зведення релігії/мови/культури чи інші проявів ідентичності спільнот до «причини війни» не має емпіричної основи; сучасні вчені аналізують точніше: за яких умов ідентичності, наприклад, релігійні можуть ставати ресурсом мобілізації [1]. Відтак

серед типологій з'являються та ще активніше використовуються близькі поняття — *конфлікти пам'ятей, протистояння наративів, боротьба за символічний суверенітет* тощо. Це менш очевидний, але сучасний тип конфліктів, що не завжди починаються як збройні, але можуть легітимувати насильство. Ідеться про боротьбу за те, чиє минуле є «законним», хто має «історичне право» на територію, хто є «історичним народом», які пам'ятники стоять у містах, які назви мають вулиці, що пишуть у підручниках, хто визнається жертвою, а хто — агресором. Це особливий вимір маніпуляції: заперечення суб'єктності іншого, привласнення історії, імперські міфи тощо. Особливість таких конфліктів — вони працюють із емоціями, цінностями, фрагментами спогадів, суб'єктивним відчуттям часу: минуле використовується як зброя для виправдання майбутнього насильства.

Узагальнити перелічені типи конфліктів можна за допомогою таблиці.

Таблиця 2 дає ще чіткіше розуміння, що сучасний конфлікт майже ніколи не належить лише до одного типу. Його треба досліджувати як комбінацію: наприклад, про російсько-українську війну пишуть і як про міждержавну, і також як про імперський, гібридний, інформаційний, кібернетичний, урбанізований, екологічний конфлікт. Саме тому сучасне дослідження конфліктів має бути міждисциплінарним, але з чітким фокусом на владу, інституції, легітимність, суверенітет, політичний порядок.

Третє завдання нашої статті дозволяє перейти від опису видів конфліктів до пояснення того, як сучасний конфлікт змінює владу, інституції, суб'єктність, суверенітет і майбутню архітектуру політичного порядку. На цьому етапі доцільно показати, як військово-промислова мобілізація, технологічна адаптація, локальна стійкість, інформаційна боротьба за внутрішнє і міжнародне визнання взаємодіють між собою.

Трансформація природи сучасних конфліктів передусім полягає в тому, що війна перестала бути винятковою подією «на периферії» міжнародної системи й дедалі більше стає одним із її структурних режимів. За даними 2024 року зафіксовано 61 державний збройний конфлікт у 36 країнах, тобто найвищий показник за весь період спостережень із 1946 року; майже 160 тис. смертей були пов'язані з організованим насильством, а насильство проти цивільних здійснювали 49 акторів [15]. Тобто сучасний конфлікт уже не можна пояснювати лише через класичну формулу «дві армії - фронт - перемир'я»: він є тривалим, фрагментованим, багаторівневим процесом, у якому держави, недержавні актори, кримінальні мережі, зовнішні патрони й інформаційні інфраструктури утворюють складну екосистему насильства. Предметом аналізу стає не тільки збройне зіткнення, а перебудова політичного порядку під тиском насильства — від режимів безпеки до громадянської лояльності й легітимності держави.

Однією з ключових змін є повернення військово-промислової мобілізації як центрального чинника політики, економіки й міжнародної безпеки. Повномасштабна війна Росії проти України продемонструвала, що високотехнологічна війна не скасовує масової потреби в боєприпасах, бронетехніці, системах ППО, ремонтних потужностях, логістиці, електроніці й виробничих ланцюгах. Тобто сучасна війна є одночасно «цифровою» та «індустріальною»: дрони, супутникові дані й алгоритми співіснують

Таблиця 2. Типи сучасних конфліктів як предмет міждисциплінарного вимірювання

Тип конфлікту	**Сутнісні ознаки**	**Критерії визначення**	**Показники для вимірювання**
Міждержавний	Боротьба за суверенітет, території, кордони	Держави як основні сторони; регулярні сили; міжнародно-правовий вимір	Події насильства; втрати; територіальний контроль; оборонні витрати; міжнародне визнання
Громадянський	Боротьба за владу всередині держави	Уряд і внутрішні збройні актори; контроль територій; організована мобілізація	Кількість груп; контроль територій; переміщення; довіра до інституцій; жертви
Проксі-конфлікт	Зовнішні патрони через локальних акторів	Зовнішня підтримка; залежність від патрона; делегування насильства	Обсяг допомоги; канали постачання; зміна балансу сил; автономія проксі
Гібридний	Поєднання військових і невійськових засобів	Синхронність військових, інформаційних, кібер-, економічних дій	Кількість доменів; кібератаки; інформаційні операції; економічний тиск
Кіберконфлікт	Контроль над даними, мережами, інфраструктурою	Атаки на цифрові системи; втручання в сервіси; витоки даних	Кількість атак; тип цілей; тривалість збоїв; збитки
Інформаційний	Боротьба за інтерпретацію реальності	Наративні кампанії; дезінформація; підрив довіри	Частота фреймів; охоплення; поляризація; зміни громадської думки
Криміналізований	Влада через насильницькі ринки	Кримінальні актори; контроль територій / ресурсів; корупційне проникнення	Убивства; викрадення; нелегальні ринки; рівень корупції; довіра до поліції
Одностороннє насильство	Цивільні як ціль	Систематичні атаки на цивільних; депортації; терор	Цивільні жертви; переміщення; руйнування житла; порушення МГП
Урбанізований	Місто як поле бою і вузол врядування	Бойові дії в містах; атаки на інфраструктуру; висока щільність цивільних ризиків	Руйнування; доступ до послуг; ВПО; функціонування місцевого врядування
Ідентичнісний/ символічний	Політизація групової належності, боротьба за минуле, легітимність і символічний суверенітет	Мобілізація навколо етнічності, релігії, мови, регіону, конкуренція історичних наративів	Дискримінація; мова ворожнечі; представленість груп; насильство за ознакою; освітні політики; історичні фрейми

із артилерійським виснаженням і дефіцитом снарядів. Для Європи це стало стрес-тестом оборонної автономії: дискусії про стратегічну автономію вже не є абстрактним інституційним проєктом ЄС, а безпосередньо пов'язані з виробничими потужностями, запасами, контрактами, стандартизацією й часом розгортання оборонної промисловості [9].

Інша типова риса трансформації — цифровізація участі у війні, коли межа між цивільним, комбатантом, волонтером, хактивістом і інформаційним учасником конфлікту стає дедалі менш очевидною. У сучасних війнах цивільні можуть не тримати зброю, але брати участь у зборі OSINT-даних, кібероперація, картографуванні руйнувань, передачі координат, інформаційних кампаніях або цифровій мобілізації. Це створює серйозні правові й політичні дилеми: коли цифрова дія є громадянською активністю, а коли — участю у воєнних діях? [2]. Для наукового пошуку це означає, що сучасний конфлікт треба вивчати як мобілізацію суспільства через цифрові інфраструктури, а не лише як дію професійних армій.

Сучасні конфлікти дедалі частіше мають проксі-структуру: насильство здійснюється локальними акторами, але його можливості, ресурси й політичні горизонти формуються зовнішніми патронами. Це видно в Сирії, Ємені, Афганістані, Лівії, в регіональних конфліктах Африки й Близького Сходу. Проксі-війна змінює природу відповідальності: офіційно держава може не бути стороною бойових дій, але фактично впливати на інтенсивність конфлікту через зброю, фінансування, розвідку, дипломатичне прикриття чи навчання. Державне спонсорування громадянських війн має різні моделі, а рішення про підтримку проксі залежить не тільки від ідеології, а й від стратегічної вигоди, вартості втручання й очікуваного контролю над місцевими акторами [17].

Конфлікти також частіше розмивають межу між війною і внутрішньополітичним насильством, включно з насильством у демократіях. Це не означає, що демократії та автократії однаково насильницькі, але і політичне насильство не можна вивчати лише як проблему «слабких» держав. Вчені пропонують розглядати політичне насильство як колективне насильство, спрямоване на досягнення політичних цілей, і включають до нього електоральне, етнічне, кримінальне, терористичне насильство [12]. Це важливо для аналізу сучасних конфліктів, адже війна зовнішня й насильство внутрішнє дедалі частіше взаємопов'язані: поляризація, мілітаризація суспільства, травма, радикалізація і криза довіри можуть переносити логіку конфлікту всередину політичного режиму.

На різних стадіях трансформації сучасний конфлікт виходить за межі території та матеріальної сили й перетворюється на боротьбу за символічний суверенітет: право визначати, «хто ми», «яка жертва визнається», «яке насильство виправдане», «який політичний порядок має моральне право на майбутнє» тощо. Російсько-українська війна стала глобальною подією не лише у військовому сенсі, а й у сфері сенсів, символів, інтерпретацій. Вона перебудовує ціннісні відносини на національному й транснаціональному рівнях. Тому фінальна точка цієї трансформації — не «постматеріальна» війна замість матеріальної, а їхнє злиття: ракети, заводи, дрони, енергетика й мобілізація існують поряд із наративами, історичними аналогіями, міфами, правовими категоріями й символічним суверенітетом.

Отже, сучасний конфлікт варто досліджувати міждисциплінарно, але з політологічним ядром у ньому виразно простежуємо боротьбу за владу, інституції, територію, ресурси, легітимність і право називати реальність.

Висновки

У результаті дослідження уточнено поняття сучасного конфлікту як категорії міждисциплінарного аналізу. Запропоновано розглядати його не як будь-яку соціальну суперечність і не лише як збройне зіткнення, а як політично організований, багатодоменний і тривалий процес протиборства, у якому насильство або загроза насильства поєднуються з боротьбою за владу, територію, ресурси, легітимність, ідентичність, міжнародне визнання та право визначати політичну реальність. Такий підхід дозволяє відмежувати поняття сучасного конфлікту від суміжних категорій: війни, збройного конфлікту, політичного насильства, гібридної війни, проксі-війни, кіберконфлікту та символічного протистояння.

Доведено, що ключова особливість сучасного конфлікту полягає у поєднанні матеріальних і нематеріальних вимірів. Військово-промислова мобілізація, логістика, оборонні витрати, технологічна адаптація та інфраструктурна стійкість залишаються базовими умовами ведення тривалої війни. Водночас вони не вичерпують її змісту, оскільки сучасний конфлікт також розгортається як боротьба за довіру, інтерпретацію подій, історичну правду, міжнародну солідарність, політичну суб'єктність і символічний суверенітет. Отже, сучасна війна не є ані суто «індустріальною», ані суто «постматеріальною»: її специфіка полягає саме в злитті виробничої, технологічної, інформаційної, інституційної та символічної логік.

У статті систематизовано основні типи сучасних конфліктів і показано, що їх доцільно розглядати не як взаємовиключні категорії, а як аналітичні лінзи. Міждержавні, громадянські, проксі-, гібридні, кібер-, інформаційно-наративні, криміналізовані, урбанізовані, ресурсно-кліматичні, ідентичнісні та символічні конфлікти часто накладаються один на одного в межах одного емпіричного випадку. Тому типологізація сучасних конфліктів має не лише описове, а й операціональне значення: вона дозволяє визначати акторів, простір протиборства, засоби ведення, інтенсивність, політичну мету, символічний зміст і показники для подальшого вимірювання.

Запропонована типологія засвідчує, що сучасний конфлікт майже ніколи не існує в «чистому» вигляді. Це означає, що дослідник має уникати редукції конфлікту до одного домінантного пояснення: територіального, етнічного, ресурсного, технологічного або інформаційного. Натомість продуктивним є аналіз конфлікту як конфігурації взаємопов'язаних вимірів, де матеріальні ресурси, політичні інституції, зовнішнє втручання, цифрові інфраструктури, локальна стійкість і символічні режими легітимації діють одночасно.

Обґрунтовано аналітичну модель дослідження сучасних конфліктів як процесів трансформації політичного порядку. Її основу становлять кілька вимірюваних блоків: мультидоменність та інтенсивність конфлікту; військово-промислова мобілізація; локальна стійкість і людський розвиток; інформаційний вимір і символічний суверенітет. Така модель дає змогу

поєднати кількісні показники (події насильства, втрати, тривалість, географію, оборонні витрати, логістичні спроможності) з якісними індикаторами, зокрема наративами, міжнародним визнанням, інституційною неперервністю та здатністю політичної спільноти зберігати власну суб'єктність.

Отже, сучасний конфлікт має розглядатися як багатовимірний феномен, який потребує міждисциплінарного аналізу. Шлях від військово-промислової мобілізації до боротьби за символічний суверенітет не є переходом від «твердого» до «м'якого» виміру конфлікту, а показує повну аналітичну дугу сучасної війни — від здатності вести боротьбу до здатності називати її сенс.

Перспективним напрямом подальших досліджень є емпірична перевірка запропонованої аналітичної моделі на конкретних кейсах сучасних конфліктів із застосуванням порівняльного аналізу, GIS-інструментів, даних про події насильства, показників локальної стійкості та дискурс-аналізу наративів. Окремої уваги потребує дослідження взаємозв'язку між військово-промисловою мобілізацією, цифровою участю, інформаційними операціями та боротьбою за символічний суверенітет у демократичних і недемократичних політичних режимах. Важливим є поглиблення емпіричного обґрунтування цієї проблематики через аналіз російсько-української війни як багатовимірного конфлікту.

References

[1] Basedau M., Birte P., Vüllers J. 2014. Bad Religion? Religion, Collective Action, and the Onset of Armed Conflict in Developing Countries. *Journal of Conflict Resolution*, 60(2):226–255. https://doi.org/10.1177/0022002714541853

[2] Biggio G. 2024. The Legal Status and Targeting of Hacker Groups in the Russia-Ukraine Cyber Conflict. *Journal of International Humanitarian Legal Studies*, 15(1):142–182. https://doi.org/10.1163/18781527-bja10078

[3] Bjola C., & Manor I. 2022. The rise of hybrid diplomacy: from digital adaptation to digital adoption. *International Affairs*, 98(2):471–491. https://doi.org/10.1093/ia/iiac005

[4] Genini D. 2025. Restructuring the EU's defence industrial base amid geopolitical shifts. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 32(5–6). https://doi.org/10.1177/1023263X251394132

[5] Jiang D., Zhuo J., Fan P., Ding F., Hao M., Chen S., Dong,J., & Wu J. 2025. Assessing the Transformation of Armed Conflict Types: A Dynamic Approach. *Big Data and Cognitive Computing*. 9(5):123. https://doi.org/10.3390/bdcc9050123

[6] Kustermans Jorg & Horemans Rikkert. 2022. Four Conceptions of Authority in International Relations. *International Organization*. Cambridge University Press. 76(1):204–228. https://ideas.repec.org/a/cup/intorg/v76y2022i1p204-228_8.html

[7] Kyris G. 2022. State recognition and dynamic sovereignty. *European Journal of International Relations*, 28(2):287–311. https://doi.org/10.1177/13540661221077441

[8] Massingham E., Almila E., Piret M. 2023. War in cities: why the protection of the natural environment matters even when fighting in urban areas, and

what can be done to ensure protection. *International Review of the Red Cross*. 105(924): 1313–1336. https://doi.org/10.1017/s1816383123000395

[9] Mueller T. 2025. Strategic options for the European defence industry in the 2020s. *Defense & Security Analysis*. 41(1): 49–80. https://doi.org/10.1080/14751798.2024.2418163

[10] Nowińska A., & Roslyng Olesen T. 2025. Inter-state War Dynamics and Investment: Insights From the Russia-Ukraine War. *Journal of Business Research. 186*:114911. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2024.114911

[11] Plevnik M., & Vuk, P. 2025. Navigating the uncertainty of the modern environment: multi-domain operations for the defence of small states. *European Security*, 1–28. https://doi.org/10.1080/09662839.2025.2540955

[12] Ruggeri A., Daxecker, U., & Prasad, N. 2025. Political violence in democracies: An Introduction. *Journal of Peace Research*, 62(5):1363–1375.

[13] Sascha Dominik Dov Bachmann & Dries Putter & Guy Duczynski, 2023. Hybrid warfare and disinformation: A Ukraine war perspective. *Global Policy, London School of Economics and Political Science*, 14(5):858–869.

[14] Sereda V., & Mikheieva, O. 2025. How (Not) to Study a War-Affected Society: Challenges of Knowledge Production in Ukraine and Elsewhere. *Nationalities Papers*, 1–20. https://doi.org/10.1017/nps.2024.56

[15] Shawn D., Garoun E., T. Pettersson & Magnus Ã. 2024. Organized violence 1989-2023, and the prevalence of organized crime groups. *Journal of Peace Research*, Peace Research Institute Oslo, 61(4):673–693.

[16] Sollfrank A., & Boeke, S. 2024. Enablement and Logistics as Critical Success Factors for Military Operations: Comparing Russian and NATO Approaches. *The RUSI Journal*, 169(7):10–22. https://doi.org/10.1080/03071847.2024.2434137

[17] Tellidou N. 2024. Unraveling proxy wars: A comparison of state sponsorship decisions in Afghanistan, Syria, and Yemen. *International Interactions*, 50(6):1031–1063. https://doi.org/10.1080/03050629.2024.2421502